

30.9.2005

2872/4/03

Ratkaisija: apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Erkki Hännikäinen

KOTIKUNNAN VAIKUTUS LOMA-ASUNNON JÄTEMAKSUN SUURUUTEEN JA HENKILÖTUNNUKSEN KÄYTTÖ LASKUSSA (seloste)

Kantelija oli tiedustellut, voitiinko Kainuun Jätehuollon kuntayhtymän (Eko-Kympy) alueella loma-asunnon kierrätys- ja ongelmajättemaksu ja aluekeräysmaksu puolittaa pelkästään sen vuoksi, että loma-asunnon haltijalla oli vakinainen asunto samassa kunnassa. Kantelija oli arvostellut kuntayhtymää myös siitä, että maksulipun (laskun) numeroon ja viitenumeroon oli hieman muutettuna sisällytetty jätteen haltijan henkilötunnus.

Apulaisoikeusasiamies Jääskeläinen esitti kannanottonaan seuraavan.

"Kotikunnan vaikutus jätemaksun suuruuteen

Jätteen haltijan loma-asunnon sijaintia samassa kunnassa tai saman jätehuoltoyhtiön toiminta-alueella kuin vakinainen asunto ei ole jätelain 29 §:ssä säädetty jätemaksun määräytymisperusteeksi, eikä sen voida katsoa sisältyvän myöskään pykälän 2 momentissa tarkoitettuun "muuhun vastaavaan perusteeseen". Viittaa tältä osin muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuihin 3.2.2004 taltio 187 ja 26.8.2002 taltio 1956. Ensiksi mainitussa tapauksessa jätteen haltijat oli kokonaan vapautettu loma-asunnon jätemaksusta, jos se sijaitsi samassa kunnassa kuin vakinainen asunto. Jälkimmäisessä tapauksessa vapautukseen riitti se, että loma-asunto sijaitsi saman kuntayhtymän toimialueella kuin vakinainen asunto.

Olen katsonut Someron kaupungin jätemaksutaksaa koskevassa ratkaisussa 14.6.2002 dnro 206/4/00, että loma-asunnon jätemaksun määrääminen sen perusteella, missä jätteen haltijan vakinainen asunto sijaitsi, oli lähtökohtaisesti jätelain 29 §:n ja Suomen perustuslain 6 §:n 1 momentin vastaista. Asianomaisten kuntien perustaman jätehuoltoyhtiön toimialueen asukkaita perusteettomasti suosieksaan taksaa, jonka mukaan toimialueella vakinaisesti asuvien loma-asunnot oli kokonaan vapautettu jätemaksusta, loukkasi perustuslain 6 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun lain edessä.

Edellä mainitussa ratkaisussani olen kuitenkin todennut, että vaikka jätelaki ei tuntenutkaan jätteen haltijan kotikuntaa jätemaksun määräytymisperusteena, asiassa tuli ottaa huomioon, että lähtökohtaisesti jätemaksun tuli perustua aiheuttamisperiaatteeseen. Oman kunnan asukkaan loma-asunnon erilainen kohtelu taksassa oli mahdollista, jos siitä todellakin aiheutui vähemmän kustannuksia kuin ulkopaikkakuntalaisen loma-asunnosta. Oli mahdollista, että vakinaisen asunnon ja loma-asunnon maksuissa oli osittain päällekkäisyyttä.

Mahdollinen päällekkäisyys tuli kuitenkin ottaa huomioon porrastamalla maksuja taksassa tai määräämällä maksu yksittäistapauksessa jätelain 30 §:n nojalla taksasta poiketen sen sijaan, että jätehuoltoyhtiön toimialueella vakinaisesti asuvien loma-asunnot kokonaan vapautettiin maksusta.

Kantelun tekoaikaan voimassa olleen Eko-Kympin jätteenkäsittelytaksan mukaan loma-asunnon kierrätys- ja ongelmajättemaksu oli 7,80 euroa/vuosi, jos asunto oli eri kunnassa kuin vakinainen asunto. Jos loma-asunto oli samassa kunnassa kuin vakinainen asunto, maksun suuruus oli 3,90 euroa/vuosi. Loma-asunnon aluekeräysmaksu puolestaan oli 26,90 euroa. Jos loma-asunto kuitenkin oli saman kunnan alueella kuin vakinainen asunto aluekeräysmaksu oli 13,45 euroa. Myöhemmin taksaa muutettiin siten, että loma-asunnon kierrätys- ja ongelmajättemaksun sekä aluekeräysmaksun puolittamiseen riitti, että loma-asunto sijaitsi 'samalla Eko-Kympin toiminta-alueella kuin vakituinen asunto'.

Oikeusasiamiehen tehtävänä ei ole määrittellä, mikä on jättemaksujen oikea porrastus, jos niitä päädytään porrastamaan vakinaisen ja loma-asunnon jättemaksujen mahdollisen päällekkäisyyden vuoksi. Eko-Kympin tiedotusaineistossa jättemaksujen puolittamisen perusteluksi on esitetty se, että loma-asunnon sijaitessa lähellä siellä myös oleskellaan vähemmän aikaa kerralla, jolloin jätettä syntyy vähemmän. Mielestäni yhtä hyvin voidaan olettaa, että loma-asunnon sijaitessa lähellä siellä myös käydään useammin, mikä puolestaan lisää loma-asunnolla syntyvän jätteen määrää. Oleskelun lyhytaikaisuus ei siten yksin riitä perusteeksi maksun puolittamiselle.

Eko-Kympin edellä mainittua jättemaksutaksaa ei kuitenkaan mielestäni voida pitää selvästi lainvastaisena. Tämän vuoksi ja koska Eko-Kympin yhtymäkokous on 26.11.2004 päättänyt muuttaa jätteenkäsittelytaksaa 1.1.2005 lukien siten, ettei jätteen haltijan kotikunnalla enää ole vaikutusta loma-asunnon jättemaksun suuruuteen, en ole ryhtynyt tarkemmin selvittämään tuon nyt jo kumotun taksan asianmukaisuutta.

Henkilötunnuksen sisällyttäminen maksulipun numeroon

Eko-Kymppi ostaa jättemaksujen laskutukseen liittyvät palvelut toiminimi A:lta. Toimitusjohtaja B on puhelimesta vahvistanut, että vuoden 2003 jätemaksuja koskevien maksulippujen (laskujen) numeroon oli sisällytetty jätteen haltijan henkilötunnus siten muutettuna, että maksulipun ensimmäisen numeron jälkeen seurasi jätteen haltijan henkilötunnuksen tunnusosa ilman tarkistusnumeroa/kirjainta ja tätä seurasi jätteen haltijan syntymäaika kuusinumeroisena. Maksulippujen viitenumeroon sisältyi sama numerosarja lisätynä pankin tarkistusnumerolla.

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa on säädetty, että jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu ja että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Henkilötietolain 5 §:n mukaan rekisterinpitäjän tulee käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita

yksityisyyden suojan turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta.

Lain 13 § 4 momentin mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että henkilötunnusta ei merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

Henkilötunnuksen käyttöä laskujen numerona tai viitenumerona ei mielestäni voida pitää yleensä asianmukaisena, koska laskut voidaan yksilöidä asiakasnumerolla tai koodilla. tms. Henkilötunnuksen käytön perusteeksi ei riitä pelkästään se, että tietojärjestelmien käyttö on siten helpompaa. Jo lain 5 §:ssä säädetty huolellisuusvelvoite edellyttää, että rekisterinpitäjä käsittelee henkilötunnuksia niin, etteivät ne tule asiattomien saata ville.

Puheena olevassa tapauksessa henkilötunnus on tosin ollut sisällytettyinä maksulipun numeroon ja viitenumeroon kerrotulla tavalla käännettyssä järjestyksessä. Henkilötunnus on kuitenkin ollut siitä helposti selvitettävissä ja myös henkilötunnuksen puuttuva tarkistusnumero/kirjain on voitu selvittää väestötietoasetuksen 2 §:n laskukaavan perusteella.

Tämän vuoksi laskutuksen em. teknistä toteutusta on pidettävä yksityisyyden suojan turvaamisen kannalta ongelmallisena. Mielestäni henkilötunnuksen sisällyttämistä laskun numeroon tai viitenumeroon edes edellä kerrotulla tavalla muutettuna ei voida yksityisyyden suojan turvaamisen kannalta pitää asianmukaisena. Eko-Kympin palvelun tilaajana tulisi valvoa laskutuskäytäntöä ja ottaa tämä huomioon.

Myös tietosuojavaltuutettu suosittelee, ettei henkilötunnusta käytettäsi laskun viitenumerona tai sen osana. Kannanotto löytyy tietosuojavaltuutetun internet-sivuilta osoitteesta www.tietosuoja.fi >usein kysytyt."

Koska Eko-Kympin jätemaksujen laskutuskäytäntöä oli muutettu jo vuonna 2004 siten, ettei jätteen haltijan henkilötunnus ollut enää laskunumeron tai sen viitenumeron perusteella selvitettävissä, apulaisoikeusasiamies Jääskeläinen tyytyi vain saattamaan edellä mainitun käsityksensä Eko-Kympin hallituksen tietoon. Jäljennös hänen vastauksestaan lähetettiin tiedoksi myös toiminimi A:lle.